GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 1261
קובץ: תשובות סופיות

# תנ"ך

## שאלון 1261

## הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.
פרק ראשון – (2×24) – 48 נקודות
פרק שני – (1×24) – 24 נקודות
פרק שלישי – (1×16) – 16 נקודות
פרק רביעי – (1×12) – 12 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיקו את השאלה; כִּתבו את מספרה בלבד. (2) התרכזו בנושא. שימו לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.
הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
כללי המענה במועד זה (חורף תשפ"ג): לפי מכתב הפיקוח על הוראת המקרא בחינוך הממלכתי מ־21.08.22 (כ"ד באב תשפ"ב), "הבהרה: מבנה בחינת הבגרות החיצונית לתלמידי כיתות י"א וי"ב לשנה"ל תשפ"ג", השאלון נבנה בהתאם למיקוד, ואופן המענה זהה למבנה המודפס: פרק ראשון – 2 מתוך 3 שאלות, כל הסעיפים (8 נקודות לכל סעיף) = 48; פרק שני – שאלה 1 מתוך 2, כל הסעיפים = 24; פרק שלישי – נושא אחד: סעיף א' (8) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (8) = 16; פרק רביעי – סעיף א' חובה (7) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ד' (5) = 12. באותו מכתב נאמר שהטקסט המקראי המצולם יופיע רק בקטע להבנה ולניתוח, וכך בשאלון זה (שאלה 11). מסמך התובנות של הפיקוח לחורף תשפ"ג (26.02.23) אינו מוסיף הקלה על כך.
הערה לפתרונות: בציטוטי הפסוקים בפתרונות השם המפורש נכתב בצורת ה' (גם עם אותיות שימוש: וַה', לַה'), כמו בשאלון. בפרקים שבשאלון זה אין הבדלים בחלוקת הפסוקים בין המהדורות.

## בהצלחה!

# תשובות סופיות

## פרק ראשון – בראשית

### שאלה 1

**א.** (1) מצוקה: עקרות – שרי אינה יולדת (טז, א–ב). הצעה: שאברם יבוא אל שפחתה הגר, והילד ייחשב לה – "אולי אבנה ממנה" (ב). (2) אברם שומע לקול שרי בלי לומר דבר (ב). עמדה מנומקת: ראויה (מכבד את רצונה, מנהג מקובל, דאגה להמשכיות) – או אינה ראויה (פסיביות, אינו מתחשב בהגר).

**ב.** שרי – ביקורת: מאשימה את אברם ("חמסי עליך") אף שהרעיון שלה, ומענה את הגר (ה–ו); אהדה: מושפלת בידי שפחתה ("ואקל בעיניה", ה) וכאב העקרות. הגר – ביקורת: מזלזלת בגבירתה ("ותקל גברתה בעיניה", ד), בורחת; אהדה: שפחה שנמסרה בלי שנשאלה, מעונה ובורחת לבדה למדבר (ו–ח). מלאך ה' – ביקורת: מחזיר אותה לעינוי ("שובי... והתעני", ט); אהדה: מוצא אותה, מבטיח זרע, "כי שמע ה' אל עניך" (י–יא).

**ג.** (1) שרי לקחה על עצמה משימה שמעל לכוחה – לתת את שפחתה לאברם ולגדל את בנה כבנה (ב–ג); כשהגר הרתה וזלזלה בה, לא עמדה בכך: האשימה את אברם ועינתה את הגר (ה–ו). היה עליה לשאול את עצמה מראש אם תוכל לעמוד בכך עד הסוף. (2) ראובן מציע "את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך" (מב, לז) – התחייבות מופרזת שאינו יכול לעמוד בה ושאין בה תועלת; יעקב דוחה אותה (לח).

### שאלה 2

**א.** (1) ביקש אחוזת קבר לקבור את שרה (ד); הצעתם: לקבור במבחר קבריהם, בחינם (ו). (2) אברהם: "ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ" (ז); בני חת: "שמענו אדני נשיא אלהים אתה בתוכנו" (ו).

**ב.** (1) שתיים מתוך: תשלום הסכום שנקבע, בפומבי, ב"כסף עבר לסחר" (טז); תיאור מדויק של הנכס וגבולותיו (יז); עדים – "לעיני בני חת בכל באי שער עירו" (יח); העברת בעלות רשמית "לאחזת קבר מאת בני חת" (כ). (2) המדרש: הפירוט נועד לקבוע בעלות שאין עליה עוררין – כדי שאומות העולם לא יוכלו לטעון שהמקום גזול בידי ישראל.

**ג.** (1) עם עפרון אברהם אינו מתמקח: מקבל את המחיר הגבוה (400 שקל) ומשלם מיד (כג, טו–טז); עם אלוהים הוא מתמקח שוב ושוב ומוריד את המספר – 50, 45, 40, 30, 20, 10 (יח, כד–לב). (2) הוא רוצה בעלות מלאה, קנויה בכסף ולא במתנה, שאין עליה עוררין, ומבין את רמז עפרון; לכן אינו מתמקח ומשלם מיד, בפומבי.

### שאלה 3

**א.** (1) ממנהל כל בית פוטיפר (ד) לאסיר בבית הסוהר, "מקום אשר אסירי המלך אסורים" (כ). (2) בשני המקומות: ה' איתו ומצליח (ב, כא, כג); מוצא חן (ד, כא); הכול נמסר בידו (ד, כב); האדון אינו בודק דבר (ו, כג).

**ב.** (1) נאמנות לאדונו שסמך עליו: "הן אדני לא ידע אתי מה בבית... ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך" (ח–ט) – יוסף שומר על האמון ועל מעמדו בעיני פוטיפר. (2) "ואיך אעשה הרעה הגדלה הזאת וחטאתי לאלהים" (ט) – הוא נמנע מחטא כלפי אלוהים, ועומד בכך "יום יום" (י).

**ג.** (1) "איש עברי" (יד) – מדגישה את זרותו כדי לאחד את אנשי הבית ("לנו", "בנו") נגד הזר, ולהטיל אשמה על בעלה שהביאו. (2) "העבד העברי" (יז) – מדגישה את מעמדו הנחות: עבד שהעז לפגוע באשת אדונו; כדי לעורר את זעם בעלה ("ויחר אפו", יט), ואף להאשים אותו ("אשר הבאת לנו").

---

## פרק שני – שמות

---

### שאלה 4

**א.** אומץ: מכה את המצרי (יב) – מסכן את מעמדו וחייו; או קם מול הרועים לבדו (יז). רגישות מוסרית: "וירא בסבלתם" (יא) – יוצא לראות את סבל אחיו; מתערב בין שני עברים "למה תכה רעך" (יג); מושיע את בנות מדין הזרות (יז).

**ב.** (1) העברי דוחה אותו ("מי שמך לאיש שר ושפט עלינו"), רואה בו זר ושליט מצרי, ומאיים לחשוף את ההריגה ("הלהרגני אתה אמר") – אחיו אינם מקבלים אותו ואף מסכנים אותו, ומשה נאלץ לברוח. (2) בעיני הבנות: "איש מצרי" (יט). משה אינו רואה עצמו מצרי – "גר הייתי בארץ נכריה" (כב): הוא חש זר, אדם בלי בית; זהותו העברית/הזרה ולא המצרית.

**ג.** (1) פרעה ביקש להרוג את משה ומשה ברח מפניו (טו); עם מותו בטלה הסכנה, ומשה יכול לחזור למצרים ולאחיו. (2) לא התגשמה: "ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו" (כג) – השעבוד נמשך. בכ"ד–כ"ה: אלוהים שומע, זוכר את בריתו עם האבות, רואה ויודע – ארבעה פעלים של השגחה; הברית כוללת הבטחת גאולה, ולכן יש תקווה.

### שאלה 5

**א.** (1) ה' לא ילך בקרב העם; ישלח מלאך במקומו (ב–ג) – ריחוק, בשל היותם "עם קשה ערף". (2) משה נוטה את האוהל מחוץ למחנה, "הרחק מן המחנה" (ז); עמוד הענן יורד שם (ט); מבקשי ה' יוצאים אליו – השכינה כבר אינה בתוך המחנה.

**ב.** (1) "אם אין פניך הלכים אל תעלנו מזה" (טו) – משה מציב לה' תנאי ודוחה את הצעתו (מלאך), מוכן לוותר על הכניסה לארץ. (2) שתיים מתוך: פנייה בשאלה רטורית ולא בדרישה ("ובמה יודע אפוא", טז); נשען על דברי ה' עצמו ("כי מצאתי חן בעיניך"); קורא לעם "עמך" ומצרף את עצמו ("אני ועמך"); מדגיש את כבוד ה' – ייחוד ישראל מכל העמים ("ונפלינו").

**ג.** (1) פסוק כ – אלוהים מופשט, נעלה מהשגת האדם: "לא תוכל לראת את פני" (כ). כ"ב–כ"ג – תיאור גשמי (האנשה): כף, אחור, פנים; אפשר לראות את "אחוריו". (2) קאסוטו: דברי משל – "אחורי" = מעשי ה' שמהם מכירים מקצת מידותיו; "פני" = עצם מהותו, שאינה נתפסת. כך אין גשמות ואין סתירה.

---

## פרק שלישי – נושאי הבחירה

---

### שאלה 6

**א.** (1) "לא עת בא עת בית ה' להבנות" (ב) – עוד לא הגיע הזמן לבנות את המקדש (קשיים כלכליים, התנגדות, תחושה שהזמן לא הבשיל). (2) כן: ההנהגה וכל שארית העם שמעו בקול ה' (יב), "ויבאו ויעשו מלאכה בבית ה'" (יד), תוך זמן קצר (טו).

**ב.** (1) שתיים מתוך: "העת לכם... לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב" (ד) – צביעות וסדר עדיפויות מעוות; "זרעתם הרבה והבא מעט" (ו) – כל מאמציכם לשווא; "יען ביתי אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו" (ט). (2) עידוד והבטחה: "אני אתכם נאם ה'" (יג). עמדה מנומקת: עידוד (אחרי היראה העם זקוק לחיזוק) או גערה (חושפת את סיבת המשבר).

**ג.** (1) חגי: המשבר (בצורת, מחסור) הוא עונש על הזנחת הבית – הפתרון: לבנות את הבית ("עלו ההר... ובנו הבית", ח), ואז תשוב הברכה. נחמיה: המשבר חברתי־כלכלי – העשירים משעבדים את אחיהם; הפתרון: צדק חברתי – לעזוב את המשא, להשיב שדות וכרמים (י–יא), בדוגמה אישית ובפנייה מוסרית (ט). (2) עמדה מנומקת.

## שאלה 7

**א.** (1) "ארץ" מתארת את מסלול החסד: מארץ מצרים, דרך ארץ ערבה, ציה וצלמות, אל "ארץ הכרמל" (ו–ז); ודווקא את הארץ הטובה העם טימא – "ותטמאו את ארצי" (ז). (2) הכוהנים, תופשי התורה, הרועים (המלכים/השרים) והנביאים (ח) – לא מילאו תפקידם: לא שאלו "איה ה'", לא ידעו את ה', פשעו, ניבאו בבעל.

**ב.** (1) העם: נאמנות ואהבה של כלה, הולך אחרי ה' במדבר (ב). ה': זוכר את חסדה, מקדש ומגן – "קדש ישראל לה'... כל אכליו יאשמו" (ג). (2) לא: בשמות לב העם סר מהר מן הדרך ועשה עגל (ח); ה' כועס ורוצה לכלותם (י) – לא נאמנות ולא הגנה.

**ג.** (1) שום גוי אינו מחליף את אלוהיו, אף שאינם אלוהים – ועמו של ה' החליף את כבודו (ה' האמיתי) ב"לוא יועיל" (יא). (2) ה' = "מקור מים חיים" – נובע, חי, חינם; האלילים = "בארות נשברים אשר לא יכלו המים" – עמל רב לחצוב, מים עומדים, ובורות שבורים שאינם מחזיקים מים (יג). העם עוזב את הטוב בחינם ובוחר בעמל לשווא – "שתים רעות".

## שאלה 8

**א.** (1) מלך שה' בוחר בו; מקרב אחיך – לא איש נכרי (טו). (אפשר גם: רק לאחר ישיבה בארץ, יד.) (2) איסורים: "לבלתי רום לבבו מאחיו"; "ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאול" (כ). גמול: "למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל" – מלכות ארוכה ושושלת.

**ב.** (1) "ראשון בין שווים" – מנהיג, אך לא מעל העם. ט"ו: המלך "מקרב אחיך" – אח בין אחים. י"ט: גם הוא כפוף לתורה, קורא בה כל ימיו ושומר את כל דבריה – כמו כל העם. (2) עמדה מנומקת: מחזק (לגיטימציה מבחירת ה', אמון העם, מלכות ארוכה – כ) או מחליש (הגבלת סוסים, נשים, כסף – טז–יז).

**ג.** (1) הכותבות: סוסים, כסף ונשים נוכריות הקנו למלך עוצמה, פאר וקשרי חוץ, וחיוניים לממלכה (שוחד, הרתעה) – השפעה חיובית/מעשית. דברים: השפעה שלילית – סוסים ישיבו את העם למצרים (טז), נשים יסירו את לבבו (יז), כסף וזהב – גאווה. (2) כדי שהמלך לא יתנשא ולא יסור מן המצווה (כ); שלא יחזור לדרכי מצרים; שתלותו תהיה בה' ולא בכוח.

### שאלה 9

**א.** (1) אחד מתוך: לא הלך בעצת רשעים / לא עמד בדרך חטאים / לא ישב במושב לצים (א); התוצאה: "אשרי האיש" – הוא מאושר/ראוי לשבח. (2) יהיו כמוץ שהרוח נושאת (ד); לא יקומו במשפט ולא יהיו בעדת צדיקים (ה); דרכם תאבד (ו).

**ב.** (1) מדוע ספר תהלים נפתח במזמור זה (מדוע הוא ראשון). (2) המזמור כולל את "תורת האדם" – את הדרך שבה ראוי לכל אדם לחיות בעולם הזה; לכן הוא יסוד לספר כולו. "איש" – כינוי כללי, בלי שם, תואר או מעמד: כל אדם, ולכן המזמור מתאים לכל אדם ומשמש מבוא לכל הספר.

**ג.** (1) התמדה: "ובתורתו יהגה יומם ולילה" (ב) – תמיד, בלי הפסקה. ישתלם מאוד: "כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח" (ג). (2) כן: "כי יודע ה' דרך צדיקים" (ו) – ה' מכיר את דרכם ומשגיח עליה, ולכן היא מתקיימת, לעומת דרך הרשעים שתאבד.

### שאלה 10

**א.** שתיים מתוך: דורות חולפים והארץ עומדת (ד) – האדם חולף; מחזוריות הטבע – השמש, הרוח, הנחלים – תנועה בלי התקדמות, "והים איננו מלא" (ה–ז); "אין כל חדש תחת השמש" (ט); "אין זכרון לראשנים" (יא).

**ב.** קהלת: הכול הבל, אין יתרון לאדם בעמלו (ב–ג) – לחיים אין תכלית מושגת. דברים: לחיים יש תכלית – לבחור בחיים, לאהוב את ה' ולדבוק בו, והבחירה מביאה חיים, זרע וישיבה בארץ (ל, יט–כ). הפער: חוסר משמעות ואין־אונים לעומת משמעות, בחירה ותוצאה.

**ג.** (1) החכמה רק חושפת שהעולם מעוות ואי אפשר לתקנו (טו), שגם היא "רעיון רוח" (יז), ושריבוי חכמה מביא כעס ומכאוב (יח). (2) כן, במידה: בפרק ט' לחכמה ערך מעשי – המסכן החכם הציל את העיר, "טובה חכמה מגבורה" (ט, טו–טז); אך גם שם – איש לא זכר אותו וחכמתו בזויה – כך שהתסכול נשאר.

---

## פרק רביעי – קטע להבנה ולניתוח

---

### שאלה 11

**א.** (1) ברד; ארבה. (2) המטרה – שפרעה ישלח את בני ישראל. ברד: כשחדל הברד פרעה "ויסף לחטא ויכבד לבו" (ט, לד) ולא שלח (לה) – ההקלה החזירה את עקשנותו. ארבה: "ויחזק ה' את לב פרעה ולא שלח" (י, כ) – ה' חיזק את לבו.

**ב.** בתחילה: "מי ה'... לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח" (ה, ב) – מתכחש לה' ומסרב לשלח. עתה: "חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" (ט, כז), מבקש תפילה ומבטיח לשלח (כח) – מכיר בה' ובצדקתו.

**ג.** הרוח. רוח קדים מביאה את הארבה (יג); רוח ים חזקה מסלקת אותו לים סוף (יט). שתיהן בהנהגת ה'.

**ד.** ה' מחזק את לב פרעה – אם כן נשללת ממנו הבחירה החופשית, וקשה להבין כיצד הוא נענש (ומצרים לוקה) על סירוב שה' גרם לו; וכן – מדוע ה' מכשיל את מטרת המכות עצמן.

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach